

ZHODNOTENIE HLAVNÝCH PRÁČ DIONÝZA ŠTÚRA O CENTRÁLNYCH PÁSMACH ZÁPADNÝCH KARPÁT

Ak si všimneme ktorýkoľvek vážnejší príspevok, či už o centrálnom karpatskom pásme alebo o bradlovom pásme, všade sa stretávame s menom Dionýza Štúra. Najčastejšie sú citované dve jeho práce: 1. Geologische Übersichtsaufnahme des Wassergebietes der Waag und Neutra a 2. Bericht über die geologische Aufnahme im oberen Waag- und Granthale.

Prvá z nich podáva geologický opis jednotlivých oblastí v Dolnom a Strednom Považí a v Ponitří, druhá v Pohroní a v Hornom Považí. Tieto práce sú citované všade nielen preto, že ich problematika sa dotýka prevažnej časti Slovenska, nevynechajúc ani jedno tektonické pásmo, ani jednu geografickú jednotku. Štúr na 222 stranách podáva prvý stratigrafický rozbor západnej a strednej časti Západných Karpát, kde postupne opisuje jednotlivé geografické celky. Sú to práce svojou kvalitou a rozsahom d'aleko prevyšujúce ostatné pojednania o Západných Karpatoch v XIX. storočí. Štúr v nich podal prvú modernú stratigrafiu Západných Karpát. Štúrova zásluha však tkvie nielen v jeho priekopníckej práci. Málokto z geológov doteraz stratigraficky správne určil toľko nových členov, ako práve D. Štúr. A tu sme vlastne pri koreni veci, prečo Štúrovo meno sa tak často objavuje v našej geologickej literatúre.

Štúr ako stratigraf svoju prácu zakladal v prvom rade na paleontologickom princípe. Našiel celý rad lokalít skamenelín v rôznych útvaroch. Možno smelo povedať, že zatiaľ nikto neobohatil karpatskú literatúru toľkými nálezmi nových význačných lokalít, ako práve D. Štúr. Bol však nielen skúseným, vášnivým sberateľom skamenelín, ale aj dobrým paleontológom a stratigrafom, ktorý si skameneliny určoval a správne stratigraficky vyhodnocoval. Pri stratigrafických analýzach v značnej miere uplatňoval aj druhý stratigrafický princíp, a to stratigrafické začleňovanie na základe vzájomného uloženia vrstiev a vzťahu medzi jednotlivými horninami.

Pozrime sa bližšie na soznam stratigrafických členov, ktoré Štúr v Karpatoch odlíšil.

I. Stratigrafická tabuľka z „Geologische Übersichtsaufnahme des Wassergebietes der Waag und Neutra“
R. 1860.

1. Kryštálické horniny:
 - a) žula,
 - b) rula,
 - c) sl'udnaté bridlice,
 - d) ílovité bridlice,
grauwacke chýba.
2. Červená jalovina:
 - e) červené bridlice, pieskovce a kremence,
 - f) melafýr a mandlovec,
3. Spodný trias:
 - g) verfénske bridlice, len na SZ,
v povodí Váhu a Nitry vrchný trias chýba.
4. Lias:
 - h) dachsteinský vápenec,
 - i) kössenské vrstvy,
 - k) škvrnité sliene a adnecké vápence.
5. Jura:
 - l) vilsské vrstvy,
 - m) bradlový vápenec,
 - n) štramberské vrstvy.
6. Neokom:
 - o) sliene (spodný a vrchný neokom a apt.),
 - p) vápenec a dolomit, ďalej najspodnejšie polohy viedenského pieskovca (alb?, golt?).
7. Golt:
 - q) bridlice od Krásnej Hôrky.
8. Vrchná krieda (stredné polohy viedenského pieskovca):
 - r) senoman: Orlowe, Praznov,
 - s) turón: Prosno-Upohlav, Sul'ov, Hrabové, Veľká skala pri Dolnom Hričove,
 - t) Ihrište-Bezdedov, na Veľkej skale pri Dolnom Hričove.
9. Eocénna formácia:
 - facies; vrchné polohy viedenského pieskovca,
 - facies; numulitový vápenec, menilitová bridlica, vápencový slepenec a slieň.
10. Neogén:
 - u) sladkovodné sedimenty Turčianskej kotliny a Dolnej Nitry,

- v) brakické sedimenty,
- z) morské sedimenty,
- 11. Dilúvium: spraš, valúny.
- 12. Alúvium: travertíny; štrk, piesok, hlina.

II. Stratigrafická tabuľka z práce: „Bericht über die geologische Aufnahme im oberen Waag- und Granthale.“ R. 1868.*)

Kryštálické horniny: žula, amfibolitické bridlice, rula, sl'udnaté bridlice, ílovito-sl'udnaté bridlice.

Červená jalovina: bridlice, kremence a t. zv. bunkovité dolomity, červený pieskovec a melafýry vedľa melafýrových mandlovcov.

Trias: verfénské bridlice,

muschelkalk: vrstvy so *Spiriferina hirsuta* a *Natica* cf.

Gaillardoti,

vrstvy s *Ceratides nodosus*, *Myophoria Goldfussi*, *Encrinus liliiiformis*,

reingrabenské vrstvy a lunszký pieskovec,

vrchnotriasový vápenec a dolomit,

pestré keuperské bridlice.

Rétická formácia: kössenské vrstvy.

Lias: Grestenský vápenec — bridlice, krinoidový vápenec so zrnami kremeňa, kremenca, červené adnecké vápence, vrchný lias: škvrnité sliene.

Jura: Zóna s *Ammon. Murchisonae*: pri moste v Bystrom červené hl'uznaté vápence s aptychami.

Krieda: Niveau s *Terebr. diphyoides*: tmavosivé slienité bridlice s rohovcami v doline Rakytová.

Neokom, sliene (apt, urgón, neokom),

Gault: vápencové sliene — bridlice s *A. splendens* Sow.

Karpatský dolomit a šipkovské sliene.

Tret'ohory: Orenburg, Gomberto: numulitový vápenec, slepence pieskovce.

Amfysilové vrstvy: pieskovce obsahujúce numulity a operkulíny a slienité bridlice so šupinami rýb rodu *Meletta* a s rastlinami.

Hornské vrstvy: pieskovce a slienité bridlice na Považí a na Orave,

*) Pre prehľadnosť podávam túto tabuľku v opačnom slede, ako ju uvádza D. Štúr.

bituminózne uhoľné bridlice, sliene a íly, pieskovce s lavícami valúnov na Pohroní.

sarmatský stupeň: trachyt a trachytové tufy;

Dilúvium: štrk, hlina.

Alúvium.

Travertín.

Ak navzájom porovnáme obidve tabuľky, zistíme značné rozdiely v rozčlenení jednotlivých útvarov. Tieto rozdiely vyplývajú len zčásti z odlišnosti geologickej stavby územia v prejednávaných prácach.

Takého rázu sú najmä rozdiely v stratigrafii jury. Kým tabuľka 1 zahrnuje rozdelenie jury v bradlovom pásme, tabuľka 2 podáva stratigrafiu jury z centrálneho pásma. Obdobný prípad je aj vo vrchnej kriede. Isté rozdiely medzi rozčlenením niektorých útvarov však vyplývajú z časovej rozdielnosti vydania týchto prác. Kým prvá práca je z obdobia prvých rokov sústavnejšieho Štúrovh o štúdia v Západných Karpatoch, druhá práca vydaná po časovom odstupe ôsmich rokov je vlastne shrnutím vedeckých výsledkov dlhšieho štúdia. V nej Štúr poopravoval a podoplňoval svoje predchádzajúce názory. Zreteľne sa to javí najmä na stratigrafii triasu.

Všimnime si bližšie jednotlivé stratigrafické členy, uvedené v tabuľke.

Kryštálické horniny budujú kryštálické jadrá, čnejúce „ostrovy“, ktoré sú obklopené mladšími sedimentami. Jadrá predstavujú kosť karpatskej sústavy. Štúr v nich správne odlíšil podstatné horniny. K permu vedľa permských sedimentov pričleňuje aj značnú časť hornín, ktoré v posledných 20. rokoch sa pričleňujú už spodnému triasu, a to: kremence, bunkovité dolomity, červené pieskovce a melafýrové horniny. V posledných vedľa melafýrov spomína aj porfyrické melafýry, melafýrové mandlovce a melafýrové tufy.

Najväčšia zásluha patrí Štúrovi za stanovenie stratigrafie druhohorných členov. Verfénske vrstvy preukázal nálezmi skamenelín. Pravda, rozsah týchto vrstiev je u neho malý, keďže ich značnú časť pričleňuje ešte k permu.

Kým v tabuľke 1 neodlíšil nijaké stredotriasové ani vrchnotriasové súvrstvia, v svojich neskorších prácach (pozri tab. 2) podal na základe množstva skamenelín priam klasickú stratigrafiu týchto členov, ktorá v podstate platí podnes. Takto dokázal stredotriasovú príslušnosť značnej časti vápencov, dolomitov, dolomitických vápencov (lokalita skamenelín z okolia Banskej Bystrice, vrch Tintovo pri Ulmanke, lokalita pri Sv. Jakube, pri Liptovskej Osade, v Demänovskej doline). Stredotriasové vápence s rohovcami odčlenil ako vápence reiflinské. Nálezy luských ílovito-piesčitých

vrstiev so skamenelinami (lokalita pri Banskej Bystrici) a reingrabenských vrstiev (lokalita skamenelín pri Nemeckej) uprostred vápencovo-dolomitických komplexov priviedly Štúra k vážnemu záveru. Na ich základe pričlenil vápence a dolomity, ktoré ležia v nadloží lunzských a reingrabenských vrstiev k vrchnému triasu. Tento svoj názor neskoršie potvrdil aj paleontologicky (lokalita pri Hrochoti) nálezom vrchnotriasových krinoidov a echinoidov. Pestré súvrstvie prevažne červených ílov s polohami dolomitov správne označil ako keuper a považoval ho za najvyššieho člena vrchného triasu. V réte správne poznal člena zaznamenávajúceho začiatok nového sedimentačného obdobia po suchozemskej sedimentácii keuperu. V kössenských vrstvách rétu našiel celý rad skamenelín na lokalitách Smolenice, Banka pri Piešťanoch, Trebichava, Bohuslavice. Hrboltov, Lúčky, Partizánska Ľupča, Radvaň, Podbrač, Súča, Dolné Srnie (posledné tri v bradlovom pásme). V tomto súvrství rozlišuje dve fácie, a to: a) fáciu svetlosivých vápencov, b) fáciu tmavosivých a čiernych vápencov a vápenitých bridlíc. V prvej fácii sú v prevahe *Lammellibranchiata*; *Terebratula gregaria* je zriedkavá. V druhej fácii sú častejšie *Brachiopoda* a veľmi hojná je *Terebratula gregaria*.

Ku grestenským vrstvám správne pričleňuje aj značnú časť krinoidových vápencov a kremencov. Uvádza z nich skameneliny od Smoleníc. Vo vrchnom liase Štúra odlíšil dva výviny, a to: škvrnitú slienu, rozšírenú najmä vo vonkajšej časti ním opisovaného územia a červenú adneckú vápencu, rozšírenú najmä vo vnútornej časti Západných Karpát.

Stratigrafickú príslušnosť obidvoch facií doložil radom skamenelín. Zo škvrnitých liasových členov uvádza skameneliny od Frýwalda, východného svahu V. Choča, Nitrianskeho Rudna, Zemianskeho Pohradia, Lubiny a Oravského Podzámku (posledné tri lokality sú z bradlového pásma). V adneckých vápencoch našiel skameneliny pri Tureckej a pri Starých Horách. V jure odlíšil dva podstatne odlišné výviny: jeden v bradlovom pásme, druhý v jadrových horstvách. Zčasti na základe odlišného vývinu jury Štúra naznačuje, že bradlové pásmo predstavuje osobitnú sedimentačnú oblasť. V ňom odlíšil tri jurské členy:

1. biele a červené, krinoidové vápence tzv. vilské vrstvy (stupeň calov),
2. červené hl'uznaté vápence s častými rohovcami a s hojnými amonitmi, najmä titónskymi (lokality Horné Srnie, Podbranč, Brodno, Vieska, Červený Kameň, Ľubina, Bzince, Dolná Súča, Bohunice),
3. štramberský vápenec.

Opísané jurské členy uvádza aj z ľavého brehu Považia, zo série, ktorú t. č. začleňujeme ako sériu manínsku. K jure jadrových horstiev pričleňuje červené vápence, zelenosivé a červenkasté vápence s aptychami a s rohov-

camí. Zrejme ide o súvrstvie, ktoré dnes považujeme za súvrstvie dogermalm so značným podielom rádioláritov (Š t ú r o v e vápence s rohovcami). Veľkú pozornosť venuje spodnokriedovým slieňom a slienitým vápencom. Tento člen je charakterizovaný radom skamenelín (Frýwald, Černová, Trenčín, Zliechov, Lúčky, Teplička, Partizánska Lupča, Rajec, Košecké Podhradie, Kšinná, Trebichava, Malatiná, Párnica, Podbranč, Bzince, Lubina, Zemianske Podhradie (posledné z bradlového pásma), prevažne amonitov a ich aptychov. Rozsiahle kryhy vápencov a dolomitov tzv. karpatských alebo chočských (pozn. chočského a vyšších príkrokov), považuje za goltské. Nenašiel v nich totiž nijaké skameneliny. Z ich polohy usúdil, že sa môže jednať jedine o člena bezprostredne mladšieho ako sú podložné neokom-aptské slieňe. Polohy piesčitých bridlíc a pieskovcov uprostred tohto vápencovo-dolomitického komplexu nazval šipkovskými vrstvami. Je pozoruhodné, že v Pohroní tieto súvrstvia správne považuje za triasové.

Š t ú r pri stratigrafickom začleňovaní chočských dolomitov a vápencov sa teda oprel o princíp stratigrafickej polohy, keďže sa mu v nich nepodarilo nájsť skameneliny. Pri jeho opise týchto členov možno však na niekoľkých miestach badať akúsi neistotu pri posudzovaní ich veku. To vyplýva z toho, že faciálne blízke súvrstvia v jednom prípade začleňuje k triasu, v druhom prípade ku góltu. Ak však uvážime, že v tomto čase sa nepredpokladali v geológii žiadne presuny, tento Š t ú r o v postup bol vskutku prísne vedecký.

V podstate je veľmi správny aj Š t ú r o v názor na stratigrafické postavenie mladších kriedových súvrství vo vonkajších častiach Západných Karpát. Poznal, že flyšový vývin v podstate začína už albom (Wienersandstein). Š t ú r prvý správne stanovil v hlavných rysoch stratigrafiu bradlového obalu, preukázal senomanský vek orlovských pieskovcov. Upohlavské slepence na základe prítomnosti hipuritov, ktoré sa v tomto čase všeobecne považovali za skameneliny typické pre turón, Š t ú r začleňuje k tomuto útvaru. Rovnako správne odlišuje aj senónske púchovské slieňe, ktoré zprvu nazýva ihrištskými.

Od Štúra pochádzajú aj názvy strednokriedových a vrchnokriedových súvrství bradlového obalu: sferosideritové vrstvy, orlovské slepence, upohlavské slepence, púchovské slieňe. Stratigrafické postavenie uvedených súvrství stanovil D. Š t ú r na základe celého radu skamenelín sosbieraných na početných lokalitách (Orlové, Považské Podhradie, Púchov, Ihrište, Bezdedov, Považská Bystrica, Praznov, Jablonovo, Predmier, Dolný Hričov, Hričovské Podhradie, Zem. Dedina).

D. Š t ú r v paleogéne správne odlišil dva typy eocénu, typ vonkajšieho pásma — flyšový a druhý typ vnútorných pásem, na báze vápencovo-kon-

glomerátový s častými numulitovými vápencami. V ich nadloží je flyšový vývin.

D. Štúr správne rozlíšil štyri typy neogénu, každý v inej oblasti Západných Karpát: neogénne usadeniny morské, brakické, sladkovodné a vulkanogénne. Morské staršie neogénne sedimenty dokladá skamenelinami od Ľubiny (Považie) a od Lipníka a Čauše z Hornej Nitry a mladšie skamenelinami z lokalít pri Kráľovej a Trlinku (okraj Komárňanskej kotliny). Z Turčianskej kotliny a najmä z Pohronia a Ponitria správne uvádza, že sa tu nachádzajú neogénne sedimenty, pieskovce, štrky, uhoľné bridlice so slojmi uhlia. Vulkanické výlevy považuje prevažne za sarmatské. Pri okrajoch vulkanických horstiev na niekoľkých miestach poukazuje na prekremenenie vápencov a dolomitov pri okrajoch vulkanických komplexov hydrotermálnymi roztokmi.

Pri hodnotení Štúrových prác treba sa zastaviť nad dvoma skutočnosťami: nad krátkou dobou niekoľkých rokov, za ktorú Štúr túto terénnu i laboratórnu prácu zvládol a nad trvácou hodnotou prevažnej väčšiny Štúrových poznatkov i napriek tomu, že geológia vykonala od doby vydania týchto prác obrovský rozmach. Prvá skutočnosť svedčí o jeho nevšednej pracovitosti, vytrvalosti, výkonnosti, správnom systéme práce a láske k práci a k rodnému Slovensku; druhá skutočnosť o jeho vedeckej serióznosti, o správnom vedeckom postupe v práci, o jeho schopnosti logicky myslieť a overené fakty uvádzať v syntézu. Dionýz Štúr sa nenechal unášať nijakými fantastickými teóriami. Správne pochopil, že vystihnúť stavbu ktoréhokoľvek územia možno len po vyriešení stratigrafických pomerov: po určení veku a vzťahu medzi jednotlivými útvarmi, medzi jednotlivými horninovými komplexami. Preto snaží sa nájsť skameneliny, spoľahlivé to fakty určujúce vek útvarov. A veru nikto doteraz neobohatil západokarpatskú literatúru toľkými nálezmi významných lokalít skamenelín ako práve Dionýz Štúr. Za týmto účelom vedel sdružiť okolo seba rad slovenských inteligentov, ktorí svojimi sbermi skamenelín preukázali neoceniteľnú službu pre jeho prácu a tým i pre slovenskú geológiu. Na základe skamenelín stanovil správne vek veľkej časti druhohorných útvarov a v hrubých rysoch i stratigrafické členenie tret'ohôr. Touto stratigrafickou prácou postavil si nehynúci pomník, vytvoril pevné základy modernej stratigrafie Západných Karpát a dodnes platí ako najzaslúžilejší stratigraf-geológ zpmiedzi všetkých generácií geológov, ktorí v Západných Karpatoch pracovali. D. Štúr bol však úspešným stratigrafom nielen pri začleňovaní geologických jednotiek bohatých na skameneliny. Je priekopníkom i dvoch ďalších princípov modernej stratigrafie: princípu vzťahu a vzájomného tektonického postavenia

jednotiek. Majstrovsky uplatňuje tieto princípy vo všetkých svojich prácach, a to nielen pri sedimentárnych sériách, ale i pri stratigrafickom začleňovaní vulkanických hornín. Na vulkanické horniny sa díva ako na svedkov jednej stránky jedného geologického procesu a správne stratigraficky ich začleňuje v ich spätosti so sedimentárnymi sériami. Na jeho dobu je to postoj skutočne pozoruhodný.

Štúr však nie je vo svojich prácach len stratigrafom, i keď stratigrafia tvorí ich podstatnú časť. Cieľom, ktorý sleduje, je vystihnúť podstatné rysy stavby pohorí.

Na základe stratigrafického rozboru odlíšil hlavné pásma v Západných Karpatoch: flyšové pásmo, bradlové pásmo, pásmo jadrových pohorí, gemeridné pásmo (Volovecký masív D. Štúra), vulkanické pásmo a vnútorné kotliny. Je pochopiteľné, že taký veľký realista, aký bol D. Štúr, pri vtedajšom stave znalosti o stavbe Západných Karpát sa nemohol púšťať do hlbších tektonických analýz. Jeho bystrému géniu neunikly však niektoré závažné fakty, ktoré aj dnes zostávajú podstatnými problémami karpatskej tektoniky. Štúr si veľmi pozorne všímal hrúbky jednotlivých stratigrafických členov. Pozoroval tiež smery a veľkosti sklonov. Poukazuje napr. v tom smere na takú aktuálnu otázku, ako že druhohorné série rozložené v sedle medzi kryštalickým jadrom Nízkych Tatier a Ľubochnianskym masívom majú malé sklony. Štúr tak naznačil závislosť veľkosti sklonov druhohorných členov od ich polohy v pomere ku kryštalickému jadrú. Poukazuje tiež na osobitnú polohu mezozoických členov v Pohroní. Tu totiž na kryštalíniku ležia niekde strednotriasové vápence alebo dolomity, inde zase mladšie členy až po neokom. Nikde však v podloží druhohorného člena bezprostredne ležiaceho na kryštalíniku nenašiel bazálny konglomerát. Prípadoy polohy mladších členov na kryštalíniku je tu viac ako inde v Západných Karpatoch. Štúr takto veľmi správne vystihol osobitné tektonické postavenie južného svahu Nízkych Tatier.

Realizmus D. Štúra, jeho postreh a pozoruhodný pozorovací talent dokumentujú priam klasické opisy niektorých profilov a potvrdzujú to aj niektoré jeho kreslené profily. I keď nemohol mať ani len tušenie o presunoch chočských dolomitov a s nimi spätých vápencov a keď ich považoval za goltské, v opisoch ich líši a v profiloch kreslí ako ploché kryhy (v dnešnom ponímaní tektonické kryhy). Mnohé profily, ktoré Štúr nakreslil, sú klasickou ukážkou jeho pozorovacieho talentu. Profily cez Choč a priečny profil pri Černovej, Rosutci, Súľove atď. nakreslil tak, ako ich v podstate kreslíme aj dnes. Štúr veľa pracoval vo Východných Alpách. Svoje poznatky z toho územia uplatňoval pri štúdiu Západných

Karpát. Medzi týmito dvoma sústavami konštatoval veľa spoločných stratigrafických znakov; vyzdvihoval však pritom aj určité faciálne odlišnosti niektorých stratigrafických karpatských a východoalpských členov. Nestúpil sa však k ľahkým ľacným analógiám.

Správne vystihol, že medzi Západnými Karpatmi a Východnými Alpami je podstatný rozdiel, a to v tom, že v Západných Karpatoch nie je jednotné centrálné kryštálické pásmo a nie sú okrajové vápencové pásma ako v Alpách. Kostru Západných Karpát vytvára rad jednotlivých jadrových pohorí. Každé z nich má svoje centrálné, morfológicky vyčnievajúce kryštálické jadro obklopené mladšími sedimentami.

O čo vyššie stál Štúr už vtedy pri kladení základov modernej geológie Západných Karpát ako početní, často význační geológovia neskorších generácií, ktorí často mechanisticky prenášali výsledky a názory z geológie Východných Alp do karpatskej literatúry.

Každé jadro spolu s druhohornými a tret'ohornými sériami podľa D. Štúra vytvára jeden celok, jedno horstvo. V opísanej západnej a strednej časti Slovenska rozlíšil 9 osobitných jadrových horstiev, tak ako ich podnes rozlišujeme. Vidíme z toho aj to, ako správne na genetickom základe ponímal Štúr jednotlivé morfológické celky. Ako príklad uvádzam rozsiahle horstvo, Strážovskú hornatinu. Opísal ju ako jeden celok spolu s kryštálickým jadrom Malej Magury a Záparky (Suchý) aj keď na základe čiste morfológického prichodilo by tieto odlíšiť ako osobitnú jednotku.

Správne riešenie Štúrom naznačených tektonických problémov zostáva úlohou novej generácie slovenských geológov. Najmä osobitný tektonický ráz jadrových horstiev zostáva pre nás, mladšiu generáciu, odkazom D. Štúra, veľkého syna slovenského národa, otca slovenskej geológie. Vedecké dielo, ktoré nám zanechal, je veľké kvalitou aj rozsahom. Vyžiadalo si mimoriadne úsilie, zasvätenie celého života. Ale aj pri takomto vedeckom zaujatí si vedel nájsť čas pre veci národa. Písal populárno-vedecké články v slovenských časopisoch, kde poučoval, nabádal k vedeckej práci a povzbudzoval. Avšak nielen v týchto článkoch, o ktorých je reč, (pozri článok L. Ivana: Práca a život Dionýza Štúra) sa D. Štúr ukázal ako vlastenec. Jeho veľkú lásku k slovenskému národu a k „naším slovenským horám a riekam“ prezrádzajú aj rozobrané vedecké práce. I keď sú písané po nemecky a málokto zo Slovákov ich čítal (veď iných geológov Slovákov nebolo), prezrádzajú Štúrov vlastenecký cit. Hrejivou láskou k domovine sú preniknuté zvlášť regionálno-stratigrafické state. Pri opise bohatej fauny na niekoľkých miestach sa hlási za syna Slovenska, keď pomocníkov pri sbere fauny nazýva „svojimi krajanmi“.

To boli zväčša slovenskí študenti, známi slovenskí národovci, roduverní Slováci, Holuby, Zechenter, Lichard, Lajda a iní.

Rozobrané hlavné štúrove práce o Západných Karpatoch patria rozhodne k najcennejším prínosom v poznaní stratigrafie Slovenska. Sú svedectvom veľkého génia Dionýza Štúra, nedostižného realistu-materialistu, neúnavného paleontológa, znamenitého stratigrafa, bystrého pozorovateľa, človeka milujúceho svoju vlasť a jej ľud, plne oddaného svojej práci.

D. Štúr svojimi prácami vybudoval pevné základy slovenskej geológie. Dnes viac ako po pol storočí po jeho smrti nová slovenská generácia na všetkých úsekoch geológie zaznamenáva radostný nástup. Začína hlbšie ako ktokoľvek predtým poznávať D. Štúra. Pre ňu D. Štúr nie je už len význačným geológom XIX. storočia, ale viac, je zakladateľom slovenskej geológie, príkladný pokrokový vedec — Slovák, vlastenec. D. Štúr je najsvetlejší zjav našej geologickej tradície, a to taký, že môžeme byť na neho právom hrdí. D. Štúra preto musíme hlbšie a bližšie poznávať, musíme si osvojovať tie jeho vlastnosti, vďaka ktorým jeho práce si vážíme a sú nám blízke. Sú to: láska k vedeckej práci a k vedeckej pravde, túha po odhaľovaní nových poznatkov, odvaha zbavovať sa všetkého prekonaného a zastaralého, odvaha riešiť složité problémy, snaha po odhaľovaní zákonitostí, láska k vlasti a k nášmu ľudu. Krásne to vyjadril sám v jednom článku adresovanom slovenskej inteligencii, kde nabáda pilne a svedomite pozorovať prírodné úkazy, aby „tieto pre nás Slovákov nezostaly nadalej utajené“.

*Slovenský ústredný ústav geologický
v Bratislave*